

POSTMUSEUM UNDER 1956

Postmuseinämnden

Ledamöter av Postmuseinämnden: överintendenten N.-F. G. Antoni, ordförande, intendenten fil. dr B. S. Bengtsson, tekn. dr R.-B. Eklund, fil. dr G. Menzinsky, intendenten J. G. H. Stenerudh, sekreterare, och byråsekreteraren K. H. Wicksell.

Under året har hållits tre sammanträden. Därvid har bl. a. följande frågor behandlats: Museets 50-årsjubileum den 15 december 1956. Överlämnande till museet av eventuellt förekommande skissmaterial till nya frimärken. Komplettering av museets generalsamling av utländska frimärken. Inventering av föremål av posthistoriskt värde, som kan finnas i olika kulturhistoriska museer, bygdemuseer och bygdegårdar runt om i landet. Slutligen har nämnden, på särskild begäran av Generalpoststyrelsens organisationsavdelning, avgivit en redogörelse för de arbetsuppgifter nämnden anser vara av väsentlig betydelse att museet fullgör.

Personal

Museets föreståndare var intendenten J. G. H. Stenerudh. Vid den historiska avdelningen tjänstgjorde som amanuens fil. kand. Skans N. T. Nilsson och vid den filatelistiska avdelningen som föreståndarens närmaste biträde överpostexpeditören N. Ingegerd Holmberg.

Det filatelistiska biblioteket sköttes av direktören N. Strandell med biträde av direktören V. Org.

Som vaktmästare vid museet tjänstgjorde extra ordinarie brevbäraren H. O. Insulander till den 1 juni, brevbärarybiträdet R. Mathson till den 21 juli, expeditionsvakten G. H.-O. Carlsson till den 4 oktober, extra

ordinarie brevbäraren A. V. E. Nilsson till den 6 november och brevbäraren N. O. Svensson fr. o. m. samma datum.

Kontorsbiträde var Britt-Karin Burman, f. Östman.

Ordinarie städerskor voro fröken Elsa Olsson och fru Elsa Sjöblom.

Under året uppehöll förste postexpeditören Majken Cederberg-Olsson en tillfällig överpostexpeditörstjänst vid museet, dock icke under tiden $\frac{5}{3}$ — $\frac{4}{6}$, då hon åtnjöt tjänstledighet för språkstudier i England. Större delen av året tjänstgjorde Cederberg-Olsson vid den historiska avdelningen. Bl. a. innehade hon under den tid amanuensen — på grund av vikariat för föreståndaren och semester — icke uppehöll sin tjänst förordnande att fullgöra honom åliggande uppgifter. Under årets två sista månader hade Cederberg-Olsson sin verksamhet förlagd till det filatelistiska biblioteket.

Brevbäraren K. Y. Hellström, Stockholm 6, uppehöll en tillfällig expeditjonsvaksbefattning under tiden $\frac{1}{1}$ — $\frac{31}{10}$ samt en tillfällig postiljonsbefattning i Ca 11 under återstående del av året. Han fullgjorde fotograferingsuppdrag, främst åt museet, men även åt olika avdelningar inom Generalpoststyrelsen. Åt museet färdigställde Hellström det mesta av det fotomaterial, som kommer att ingå i en ny vägledning för besökande i Postmuseum.

Extra ordinarie kontorsbiträdet Birgitta A. L. Nyberg biträdde vid ommonteringen av utländska frimärken samt utförde olika renskrivningsarbeten.

Extra ordinarie reparatören P. W. Lindström rengjorde frimärken, ombesörjde klippning och klistring för museets klipparkiv samt utförde reparation av museiföremål.

Postiljonen P. O. L. Nilsson tjänstgjorde vid museet under hela året med undantag för tiden 16—31 april, extra ordinarie brevbäraren Alice M. Bellsjö sedan den 9 januari och kontorsbiträdet Gurli Carlsson under hela året. Carlsson sysslade huvudsakligen med det blivande kortregistret över museets föremålsbestånd, renskrivning av kort, sammanplockning av kort med foton m. m. Bellsjö och Nilsson arbetade dels med kortregistret, dels med en omordning av museets fotoarkiv.

Som tillfällig förstärkning under kortare perioder tjänstgjorde vid museet vidare extra ordinarie kontorsbiträdet Inga-Britt Ahnberg samt brevbärarbiträdena H. S. Lindblom och S. Axelsson.

Under museets öppethållande anlätades extra personal för vakthållningen.

Historiska samlingarna

Nyordnandet av de fyra sista rummen i de historiska samlingarna 2 trappor upp slutfördes under året.

Brevbärarens arbetsområde belyses i »Moderna posten I». En lång skärmvägg, upptagande texter, teckningar och två smärre dockor i dioramalandskap, ger dels en återblick på brevbäringens historia, dels olika aktuella statistiska uppgifter om brevbärarens arbete. Framför denna vägg står en skyltdocka, iförd brevbärruniform och med väska. Tre monter i rummet ger prov på brev med dels riktig dels felaktig adressering och på skärmar i anslutning härtill ges anvisning om hur försändelser bör adresseras.

Slutligen berättas genom ett par typexempel om reklamationskontorets arbete med ofullständig eller felaktigt adresserade brev.

»Moderna posten II» är ägnat kassaexpeditörens arbetsområde. Vid inträdet i rummet möts man av en plastiskt utförd bild av en »postfröken» bakom sitt kassagaller. I en väggmonter visas de utensilier hon behöver för sitt arbete — stämplor, journaler, kassaskrin, blanketter osv. På en rad skärmar berättas i text och bild om kassaarbetet (bl. a. ges statistik från en normal kassavakt om 6 timmar) och om de möjligheter kunden har att underlätta för sig sitt besök »på posten». En skärm ger upplysning om penningomsättningen under en månads tid vid 10 st postanstalter runt om i landet. Siffrorna är utbytbara och uppgifterna ändras kontinuerligt var tredje månad för att inte bli alltför föråldrade.

Innehållsmässigt har »Moderna posten I och II» utformats av byråsekreterare Egon Jonsson vid Generalpoststyrelsens Press- och informationsavdelning.

»Moderna posten III» redogör dels för postgirot och dels för postsparbanken. Girots avdelning ger i en monter anvisning om hur man öppnar och använder ett postgirokonto och i anslutning härtill visar ett montage av text, teckningar och foton en giroblanketts väg från utställaren till mottagaren. Bankens avdelning berättar i tre monter bl. a. om lönsparande, sparklubbar och skolsparande, varjämte på två stora skärmar görs reklam för postsparbankens verksamhet.

Innehållsligt har byråsekreterare Harry Wicksell vid Postsparbankens Propagandaavdelning svarat för detta rum.

I UPU-rummet har vid långväggen mitt emot den i föregående års redogörelse omnämnda repliken av »Paket i långa banor» uppbyggts en skärmanordning i vars centrum placerats en i stiliserad form utförd

jordglob av metall, som kan fås att rotera med hjälp av en elektrisk motor. På globen har markerats ett brevsvägs linje från Seskarö till Devonport på Tasmanien. En textplatta på skärmen upplyser bl. a. om befordringstid och porto. En serie teckningar visar de olika transportmedel som utnyttjas för brevets befordran. Runt globen har placerats 6 st dräktdockor, bärande brevbärar- och postiljonsuniformer från olika delar av världen.

Vid ena kortväggen i rummet visas i en monter UPU:s karta över världens internationella postlinjer i ytplanet. Ovanför montern berättas i text och fotomontage om UPU och dess verksamhet. I övrigt har rummet inretts med en liten möbelgrupp.

Som konstnärlig rådgivare vid inredningsarbetet har artisten Martin Gavler anlitats. Arbetena har huvudsakligen utförts av reklamfirman K. G. Spennare.

På Stockholms stads bokauktionskammare förvärfvades liksom under föregående år bl. a. äldre postkartor, äldre tryck med postal anknytning och en del äldre originalbrev. Gravyrer och litografier med postala motiv inköptes i svenska och utländska antikvariat.

Den i föregående års redogörelse redovisade insamlingen av levnadsbeskrivningar av f. d. postfunktionärer hade formen av en tävling. Vid årets början var tävlingsjuryn klar med sin bedömning och priserna — fyra kontantpriser om sammanlagt 800 kronor samt 35 bokpriser till ett sammanlagt värde av 1 000 kronor — fördelades. Ur det rikhaltiga materialet gjordes ett urval på 16 berättelser, vilka i delvis förkortad form sammanställdes till den volym, vilken under titeln »Postman minns» utgavs av Föreningen Postmusei Vänner som nr 32 i serien Meddelanden från Postmuseum. Redaktör för boken var förre överdirektören Gunnar Lager.

Frankoteckenssamlingarna

Under året har företagits nymonteringar av frimärkssamlingarna från följande länder: Centralamerika: Barbados—Martinique, 551 albumblad med 5 101 märken. Sydamerika: Bolivia—Inini, 468 albumblad med 3 664 märken. Australien: Aitutaki—Wallis och Futunaöarna, 368 albumblad med 3 280 märken. Antarktis: King Edward VII Land och Victoria Land, 2 albumblad med 3 märken. Kompletterande monteringar har företagits av samlingarna från: Europa: Danmark—Norge, 192 albumblad med 1 246 märken. Afrika: Algeriet—Njassa—

land, 51 albumblad med 432 märken. Nordamerika: Amerikas förenta stater, Canada och Förenta Nationerna, 9 albumblad med 54 märken. Sammanlagt har således företagits nymonteringar eller kompletterande monteringar av 1 641 albumblad med 13 780 frimärken. För de saknade märkena har uträknats och reserverats plats på albumbladen och s. k. mankolistor upprättats. I förekommande fall har samlingarna kompletterats med märken ur d'Orchimonts donationssamlingar.

Monteringsarbetet har letts av direktör V. Org, vilken även upprättat mankolistorna. Monteringarna har utförts av kontorsbiträdet Britt Burman och kontorsbiträdet Birgitta A. L. Nyberg. Direktör Nils Strandell och tf överpostexpeditör Majken Cederberg-Olsson har författat beskrivande texter till de europeiska samlingarna. Artisten G. Westenberg har försett albumbladen för samlingarna med utomeuropeiska frimärken med texter.

Filatelistiska biblioteket

Antalet besökande i biblioteket var 482. För hemlån rekviderades 368 böcker. Motsvarande siffror föregående år var 279 resp. 318.

Under året har museet prenumererat på in- och utländska filatelistiska tidskrifter till ett sammanlagt belopp av 784 kronor 38 öre. Litteratur har inköpts till ett sammanlagt belopp av 1 747 kronor 77 öre, därav filatelistisk litteratur för 1 342 kronor 27 öre.

Utställningar

1. I P O S T M U S E U M

I samband med utgivandet av de s. k. Norden-frimärkena den 30 oktober anordnade museet i samarbete med Föreningen Norden en utställning, belysande tillkomsten av de aktuella frimärkena, det nordiska postala samarbetet och Föreningen Nordens verksamhet. Utställningen var öppen dagligen t. o. m. den 4 november. Under öppethållandet skedde non-stop-visning av olika nordiska filmer. Under utställningstiden var en tillfällig kassaexpedition med särskild datumstämpel i funktion i museet.

Till museets 50-årsjubileum den 15 december arrangerades en utställning, upptagande tre olika avdelningar. Dels redovisades materialet från den av museet år 1955 företagna insamlingen av levnadsbeskriv-

ningar av f. d. postfunktionärer, dels visades en serie pressklipp och fotografier rörande Postmuseum under de gångna 50 åren och dels slutligen utställdes delar av frimärksdonationer vilka museet under åren fått mottaga. För den konstnärliga utformningen av utställningens första avdelning svarade fru Pajja Smidt, Postsparbankens Propagandaavdelning. Utdrag av de vid jubileet mottagna donationerna och gåvorna visades i frimärksvåningens receptionsrum.

Jubileumsutställningen var öppen dagligen under tiden 15—21 december. Under öppethållandet var i museet anordnad en tillfällig kassaexpedition med särskild datumstämpel.

2. I vilka Postmuseum deltagit

Museet deltog under året i följande internationella frimärksutställningar:

- »Fipex», New York, den 28 april—6 maj.
- »Jufiz III», Zagreb, den 20—27 maj.
- »Finlandia 56», Helsingfors, den 7—15 juli.
- »Exmex 1956», Mexico City, den 1—10 augusti.

Sammankomster och föredrag i museet

Föreningen Postmusei Vänner hade sitt årsmöte i museet den 27 mars. Direktör Nils Strandell höll föredrag om Nordborneo och dess frimärken samt visade sin samling av dylika märken.

Museets 50-årsjubileum högtidlighölls i museet den 15 december.

Under vårterminen anordnades varje torsdagskväll särskilda program för skolungdom med föredrag, filmvisning, specialvisning av olika samlingar osv.

Under året har olika föreningar haft sammankomster i museet, varvid någon av museets tjänstemän på olika sätt medverkat.

Postmuseums 50-årsjubileum

Den 15 december högtidlighölls Postmuseums 50-åriga tillvaro.

Under förmiddagen nedlade ordföranden i Föreningen Postmusei Vänner, envoyén Christian Günther, en krans vid museets grundares, postdirektören Erik Gustaf Lannge, grav å Norra Kyrkogården i närvaro av bl. a. överintendenten Nils-Fride Antoni.

Högtidligheten i museet tog sin början kl 14.00 i Centralhallen och övervars av ett 250-tal särskilt inbjudna med H. M. Konungen i spetsen. Programmet inleddes av kören Postflickorna, vilken under ledning av Tord Wetterberg sjöng en svensk och två amerikanska postiljonsvisor. Generaldirektör Erik Swartling lämnade en översikt över museets utveckling och framförde Generalpoststyrelsens tack till de personer och institutioner som på olika sätt stött museet. För Föreningen Postmusei Vänner talade dess ordförande, envoyén Christian Günther. Han överlämnade såsom gåva från föreningen ett porträtt i olja av framlidne postdirektören E. G. Lannge, en samling av 86 kopior av dels B- och F-stämplade brev från slutet av 1600-talet, dels ock fjäderbrev och militärbrev från 1800-talet, samt slutligen ett par filatelistiska praktverk, »Goya et le timbre-poste» och »Les oiseaux et le timbre-poste». Ramen till porträttet var bekostad av Föreningen Frimärks-Samlaren. Förste intendenten fil. dr Carl Hernmarck gratulerade museet å Svenska Museimannaföreningens vägnar och överstelöjtnanten Herman Schultz-Steinheil framförde de svenska filatelistorganisationernas välgångsönskningar.

Härefter överlämnades till museet en del donationer och gåvor, vilka mottogs av generaldirektör Swartling:

Civilingenjör Nils Gellerstedt, Stockholm, donerade 15 album, innehållande bl. a. specialsamlingar av frimärken från Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge, jämte ett belopp av 10 000 kronor för komplettering av dessa samlingar.

Distriktschefen Filip Tillman, Stockholm, donerade fyra album, innehållande 226 kronopostbrev, bl. a. fjädermärkta brev för ilbefordran, kronstämplade brev och brev befordrade med s. k. soldatpost.

Museets föreståndare tillkännagav att följande gåvor hade överlämnats till museet i samband med jubileet:

Av boktryckaren Gustaf Olofssons stärbhus, Stockholm, 8 album innehållande stämplade frimärken att tjäna såsom studiematerial, stämpelmärken, jul- och välgörenhetsmärken samt reklammärken för frimärksutställningar.

Av finska Post- och Telegrafstyrelsen fil. mag. Leo Linders till »Finlandia 56» utgivna arbete »Finlands ovalmärken».

Av direktör Thor Mandahl, Stockholm, en av honom år 1912 upfunnen automatisk apparat för frankering och avstämpling av brev.

Av ingenjören Erik Wahlström, Västerås, fyra fjädermärkta brev från början av 1800-talet.

Av bankkassören Ivan Adler, Stockholm, äldre brev och postal kuriosas.

Gästerna bereddes nu tillfälle att ta del av den till jubileet arrangerade utställningen och den nyinredda våningen 2 trappor upp, varefter man ånyo samlades i Centralhallen, denna gång för att intaga förfriskningar. För alla arrangemang i samband med förfriskningarnas serverande svarade intendenten Arvid Swärd.

Olika institutioner, organisationer och enskilda personer såväl inom som utom landet uppvaktade under dagen med blommor eller telegram.

I anledning av jubileet hade Generalpoststyrelsen låtit trycka ett särskilt brevkort, som återger en av konstnären Bertil Kumlien utförd lavering, visande postmuseibyggnadens fasad och portal jämte en hästdragen postvagn med postiljon.

Donationsmedel

De Postmuseum tillhöriga d'Orchimontska och Sundstedtska fonderna uppgingo den 31 december, ränta för året medräknad till 3 844 kronor 93 öre resp. 9 574 kronor 54 öre.

Fonden för försålda frimärken

Å postsparbanksbok nr 67 96 98 ser. 1 innestående medel vid årets början utgjorde 817 kronor 44 öre. Räntegottgörelsen utgjorde 28 kronor 60 öre, varför vid årets slut fondens behållning uppgick till 846 kronor 04 öre.

Öppethållande

Under många år har museet hållits öppet för allmänheten söndagar och helgfria onsdagar kl 13—15 samt helgfria torsdagar kl 19—21. Fr. o. m. den 15 september 1955 hade öppethållandet utsträckts en timme, nämligen kl 18—19 å torsdagarna. Fr. o. m. den 22 januari flyttades denna extra timme till söndagarna, under vilka således museet från angivna datum är öppet kl 13—16.

Museets filatelistiska bibliotek var tillgängligt för allmänheten å onsdagar kl 13—15 samt — undantagandes sommarmånaderna juni—augusti — å torsdagar kl 19—21.

Museets besökssiffra för året var 12 834.